

УДК [37.018.43:784]:[377:7]

О.О. Кулакевич

Криворізький державний педагогічний університет

ORCID: 0000-0001-5451-9068

ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ СОЛЬНОМУ СПІВУ В ЗАКЛАДАХ ПОЧАТКОВОЇ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено проблемам дистанційного навчання в закладах спеціалізованої мистецької освіти, зокрема у процесі навчання сольному співу у мистецьких школах. Описані труднощі, пов'язані з організацією дистанційного навчання, опановуванням здобувачами початкової мистецької освіти ключовими компетентностями, передбаченими освітніми програмами, оскільки існує низка проблем практичного характеру, які потребують свого розв'язання, а саме: затримка аудіо- та відеосигналу під час інтернет-з'єднання; неналежне технічне забезпечення практичного заняття з сольного співу; неможливість синхронного музикування під час співу та акомпанування; відсутність міжособистісного спілкування (вербального, невербального); недостатня обізнаність викладачів мистецьких шкіл з організації дистанційного навчання сольному співу; недосконалість нормативної бази.

Ключові слова: дистанційне навчання, сольний спів, спеціалізована мистецька освіта, мистецька школа.

O. Kulakevych

Kryvyi Rih State Pedagogical University

PRACTICAL PROBLEMS OF DISTANCE LEARNING IN SOLO SING IN INSTITUTIONS OF PRIMARY SPECIALIZED ART EDUCATION

The article is devoted to the problems of distance learning in institutions of specialized art education, in particular in the process of teaching solo singing in art schools. The difficulties associated with the organization of distance learning, the acquisition of primary art education by key competencies provided by educational programs, as there are a number of practical problems that need to be addressed, namely: the delay of audio and video signals during the Internet-connection; inadequate technical support for practical solo singing lessons; impossibility of synchronous music making during singing and accompaniment; lack of interpersonal communication (verbal, nonverbal); insufficient awareness of teachers of art schools on the organization of distance learning of solo singing; imperfection of the regulatory framework.

Keywords: distance learning, solo singing, art education, art school.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Вимушене дистанційне навчання в Україні стало неочікуваним викликом для всіх учасників освітнього процесу: вчителів, учнів та батьків. В останні два роки, під час пандемії COVID-

19 та карантинних обмежень, освітні заклади всіх рівнів та спрямувань стикнулися з необхідністю переходу на дистанційне навчання. Не виключенням стали й заклади початкової мистецької освіти, яким довелося змінювати традиційні, усталені форми, методи, види навчальних занять і впроваджувати нові. Для музично-теоретичних дисциплін трансформація в онлайн-формат була більш-менш зрозумілою. Коли виникла потреба у проведенні дистанційних занять у мистецьких школах для дисциплін, пов'язаних з практичним музикуванням, зокрема дисципліни «Сольний спів», практика засвідчила ряд проблем, які унеможлиблюють надання освітніх послуг здобувачам спеціалізованої мистецької освіти на якісно високому рівні.

Аналіз досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні напрацювання вчених у сфері дистанційного навчання, як показав аналіз наукової літератури, стосуються переважно освітнього процесу у закладах загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти. Це передусім наукові праці О. М. Алексєєва, Ю. П. Біляй, С. Ю. Гарної, І. В. Герасименко, В. М. Кухаренко, В. В. Бондаренко, І. М. Хмирова, Г. А. Шиліної, А. П. Штепури, В. В. Ягупова, Л. М. Петренко, С. Г. Кравець; специфіці дистанційної освіти у сфері музично-виконавської діяльності присвячені наукові публікації А. І. Бондаренка, В. Д. Сологуб, О. В. Лузана та В. М. Самолюка.

Мети статті – окреслити практичні проблеми дистанційного навчання сольному співу в закладах початкової спеціалізованої мистецької освіти.

Виклад основного матеріалу. Проблема навчання учнів різних вікових категорій сольному співу як окремому виду музичної діяльності є об'єктом наукових досліджень вчених: Д. Л. Аспелунд, Л. Б. Дмитрієва, В. В. Ємельянова, В. А. Багадурова, Д. Є. Огороднова, О. П. Павлицева, А. П. Зданович тощо. Досліджуючи різні аспекти окресленої проблеми, вченими визначені ключові напрями і завдання навчання учнів сольному співу, які узагальнено і конкретизовано у сучасній типовій освітній програмі з сольного співу (середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти) [2]:

- формування практичних навичок володіння голосом, голосового звуковидобування, засобами музичної виразності у вокальному (сольному) виконавстві під час створення художніх музичних образів;
- розвиток навичок художньо-образного мислення як способу застосування мови музичного мистецтва;
- засвоєння творів видатних представників українського та світового музичного мистецтва, усвідомлення їх художнього змісту та естетичного значення;
- формування здатності здійснювати самостійний відбір та аналіз художніх музичних творів, спираючись на отримані виконавські навички та музично-теоретичні знання;
- вироблення мотивації учнів до самостійного навчання мистецтву, творчого розвитку шляхом залучення до прослуховування, вивчення та виконання музичних творів української та світової спадщини.

Зміст сучасної спеціалізованої мистецької освіти активно трансформується на засадах компетентнісного підходу. Основним видом діяльності мистецької школи є освітньо-мистецька діяльність, яка включає організацію, забезпечення та реалізацію мистецько-освітнього процесу з метою формування у здобувачів початкової мистецької освіти компетентностей, передбачених освітньою програмою [3].

Проте, під час дистанційної форми навчання сольному співу в закладах початкової спеціалізованої мистецької освіти, як показує власний досвід роботи, виникають складнощі у набутті здобувачами ключових компетентностей через низку проблем, з якими стикаються учасники освітнього процесу.

Розглянемо основні проблеми практичного характеру, що виникають при дистанційному навчанні, тобто освітнього процесу в умовах віддаленості один від одного його учасників [4], зокрема під час онлайн-занять у синхронному режимі (взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої учасники одночасно перебувають в електронному освітньому середовищі або спілкуються за допомогою засобів аудіо-, відеоконференції [5]).

1. Проблема, пов'язана з необхідністю забезпечення якісного та швидкого інтернет-з'єднання, стабільного сигналу. Необхідне забезпечення стабільного сигналу, без переривання, швидкість Інтернет-з'єднання має бути достатньою для трансляції та приймання відеосигналу. Але навіть якщо провайдер підходить під зазначені параметри, потрібно перевірити заздалегідь якість зв'язку, переконатися, що підключення до інтернету всіх учасників освітнього процесу забезпечує швидкість, достатню для проведення заняття.

2. Проблема неналежного технічного забезпечення практичного заняття для передачі звуку та відео, що потребує необхідних засобів зв'язку викладача з учнем. Сучасний клас для практичного заняття співом має бути оснащений вебкамерами (для передачі відео) та мікрофонами (для передачі звуку). Як показує практика, мікрофони, вбудовані в ноутбуки, стандартні гарнітури, досить сильно викривляють голос, у тому числі і співацький, що є суттєвою проблемою занять сольним співом. Втрата якості співацького звуку у процесі зворотного зв'язку може призвести до необ'єктивного оцінювання викладачем правильності виконання учнем поставленого завдання. Особливо це стосується сольного співу, де особливості тембру голосу можуть свідчити про те, чи вірно задіяні елементи голосового та слухового апаратів.

3. Проблема, що виникає у зв'язку з акомпануванням під час співу. Заняття сольного співу в мистецькій школі відбуваються під супровід концертмейстера. Але під час онлайн-занять одночасне музикування учня і концертмейстера майже неможливе, оскільки при спробі грати та співати спільно через Інтернет виникає дуже велика затримка. Крім того, в більшості програм для відеозв'язку передача звуку припиняється, якщо сигнал починає надходити від співрозмовника. Вирішення цієї проблеми існує. Наприклад, заздалегідь записується партія акомпанементу та відправляється учневі до заняття. Працюючи самостійно, учень вмикає на своєму пристрої партію фортепіано та співає під неї. Але це позбавляє унікальності співацьку діяльність як творчого процесу, під час якого на занятті в

шкільній аудиторії з концертмейстером викладач завжди може скорегувати агогіку виконання на відміну від онлайн-навчання із задалегідь заданим темпоритмом.

4. Проблема проведення розспівування на занятті сольного співу. Обов'язковою частиною уроку сольного співу є розспівування, яке передбачає конкретні завдання. Під час дистанційного заняття виникає проблема синхронного музикування, оскільки з використанням мережі Інтернет виникає значна затримка в передачі звуку та відео. Розспівування у дистанційному режимі проводиться двома способами: програвання вправи та її виконання учнем а capella, або запис і передача учневі вправи задалегідь. Якщо викладач не має можливості підготувати аудіофайли самостійно, він може знайти готові варіанти в Інтернеті.

5. Проблема міжособистісного спілкування під час дистанційного навчання співу. Важливий аспект аудиторного навчання – міжособистісне спілкування у формальній та неформальній обстановці усіх учасників освітнього процесу, чого вони позбавлені під час дистанційних занять.

Важливою відмінністю занять із індивідуального співацького музикування є той факт, що викладач працює не тільки на кінцевий результат навчання – виконання учнем на контрольному заході підготовленого вокального твору. Він під час заняття постійно контролює процес співу, в якому перебуває учень, адже відомо, що неправильна постановка дихання, робота слухового і голосового апаратів не тільки унеможлиблює якісну підготовку учня з сольного співу, оволодіння ним певним вокальним репертуаром і співацькими компетентностями, але й що більше – може призвести в майбутньому до виникнення в учня захворювань співацьких, в разі, якщо некоректна виконавська техніка, неувага і несвоєчасне коригування співу учня відбуватиметься систематично. Не випадково у вокальній педагогіці, як і у медицині, важливим є принцип «Не нашкодь!». Це передбачає необхідність постійного як аудіального, так і візуального контролю викладача за співом учня, за необхідності – своєчасного його коригування. При чому таке коригування, в залежності від конкретної ситуації, може потребувати особистого показу викладача, або навіть певного тактильного контакту з учнем, якщо для нього важливими є тактильні або фізіологічні відчуття [1, с. 70].

Педагогічна взаємодія передбачає як вербальне, так і невербальне спілкування. А. Піз стверджує, що за допомогою слів передається лише 7% інформації, тоді як за допомогою звукових засобів, зокрема, інтонації голосу, його емоційної забавленості – 38%, а за допомогою міміки, жестів, пози – 55% [6, с. 37].

6. Проблема недостатньої обізнаності та неготовності більшості викладачів мистецьких шкіл з організації дистанційного навчання сольному співу з використанням інформаційно-комунікативних технологій у власній професійній діяльності.

7. Проблема недосконалості нормативної бази спеціалізованої мистецької освіти у сфері дистанційного навчання. В Україні впровадження і становлення дистанційного навчання унормовано рядом документів Міністерства освіти і науки України. Щодо урегулювання діяльності закладів спеціалізованої мистецької освіти, зокрема, мистецьких шкіл в умовах дистанційного навчання, забезпечення

його належного рівня, нормативна база спеціалізованої мистецької освіти потребує, на наш погляд, вдосконалення. У мистецьких школах відсутнє належне навчально-методичне забезпечення дистанційного навчання.

Висновки. Дистанційна форма початкової мистецької освіти в Україні має низку проблем практичного характеру, розв'язання яких потребує пошуку таких технологій навчання, які дозволять в цих непередбачуваних умовах глобальної пандемії, під час дистанційного навчання повноцінно здійснювати освітній процес. Серед цих проблем виокремлено такі: необхідність забезпечення якісного та швидкого інтернет-з'єднання, достатнього для проведення заняття; неналежне технічне забезпечення практичного заняття з сольного співу; неможливість синхронного музикування під час співу та акомпанування; складність у міжособистісному спілкуванні (вербальному та невербальному); недостатня обізнаність викладачів мистецьких шкіл з організації дистанційного навчання сольному співу; недосконалість нормативної бази спеціалізованої мистецької освіти, відсутність навчально-методичного забезпечення освітнього процесу в умовах дистанційного навчання.

Список використаних джерел

1. Бондаренко А. І. Дистанційна освіта музикантів-виконавців: проблеми та перспективи // Імідж сучасного педагога: електронне наукове фахове видання. №3 (192), 2020, с. 69-72.
2. Наказ Міністерства культури «Про затвердження типових освітніх програм середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти» (2019). Режим доступу: <https://www.dnmczkmo.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/Nakaz-562.pdf>.
2. Наказ Міністерства культури України «Про затвердження Положення про мистецьку школу» (2018). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1004-18>.
3. Наказ Міністерства освіти і науки України «Деякі питання організації дистанційного навчання» (2020). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20>.
4. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» (2013). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.
5. Pyz Allan. Sign Language: Fascinating Benefit for Business People. – М.: Ai-Kiu, 1992. – 112 р.

REFERENCES

1. Bondarenko AI Distance education of musicians-performers: problems and prospects // Image of the modern teacher: electronic scientific professional edition. №3 (192), 2020, p. 69-72.
2. Order of the Ministry of Culture «On approval of standard educational programs of secondary (basic) level of primary art education» (2019). Retrieved from: <https://www.dnmczkmo.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/Nakaz-562.pdf>.

2. Order of the Ministry of Culture of Ukraine «On approval of the Regulations on the art school» (2018). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1004-18>.
3. Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine «Some issues of distance learning» (2020). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20>.
4. Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine «On approval of the Regulations on distance learning» (2013). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.
5. Pyz Allan. Sign Language: Fascinating Benefit for Business People. – M.: Ai-Kiu, 1992. – 112 p.

olhakupakevich@gmail.com,.